



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. F. Felicis Potestatis Panormitani Ordinis Minorum S.
Francisci de Observantia ... Examen Ecclesiasticum**

Potesta, Felice

Coloniæ, 1712

Cap. VI. De Dispensationibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40060

DUO TESTES

Debent esse presentes, ut in 4159. & 4160. & unum intervenire oportet, dum actu consensus praestatur, ita ut sufficiat, si unus audiat consensum viri alter mulieris.

4175 Una sola qualitas est necessaria in testibus, nempe usus rationis, unde qualibet persona cujuslibet conditionis, aut status, vir, mulier, cognata, infamis excommunicata, infidelis, &c. & cujuslibet aetatis, dummodo usus rationis habeat, est testis habilis quoad matrimonium contrahendum; quia Trid. cir. 1. excipit pro teste.

4176 Testificandum autem super nullitate matrimonii non sufficiunt, sed requiruntur tres summi exceptione majores, c. 1. de Conjug. rapt.

14. RAPUS MULIERIS

4177 Distinguitur Matrimonium, ita ut Raptor non possit raptam ducere, quamvis non sit in potestate raptoris; bene vero, quando fuerit à raptore separata, & polita in futuro, si tunc illa libere consentiat: sed non tunc raptor, & omnes illi, qui consensum, auxilium, & favorem praebuerunt, sunt excommunicati, ex Trid. fest. 24. de Conjug. rapt. 6. Ad raptam autem requiruntur tria.

4177 Sufficit, 1. Si violentia inferatur ipsi raptae in principio, licet postea copuletur. Non sufficit autem, si in principio raptus fuerit: Si postea veniens fuerit cognata; quia non est attendendum, quo violentia inferatur, 2. Sufficit, quod sit raptus femina, non virginitas, sive corrupta, sive meretricis, 3. Sufficit, si sit viri: ratio primi, quia Trid. raptum esse, & impedimentum libera-

sis matrimonii, quod habetur, etiam si mulier inhoneste rapiatur. Ratio secundi, quia lex est poenalis, adeoque loquatur de viro raptore, non debet extendi ad mulierem rapticem: ita Fenechi.

CAPUT VI.

De dispensationibus.

4178 Dispensatio est juris alicujus relaxationis. Unde non potest fieri sine rationabili causa.

4179 Dispensatio data sine causa à superiore, est valida, sed illicita; data vero ab inferiori in lege superioris, est etiam invalida; ut pariter dictum est de voto. In utroque casu dispensantes peccare mortaliter, docent antiqui, venialiter moderni apud Dianam part. 3. r. 3. ref. 6. Clericatus c. 136. n. 1.

4180 Causae, ob quas solet Pontifex in impedimentis matrimonii dispensare, sunt praecipue septem.

Primo, angustia loci, ob quam non inveniat sibi parem, quam sint ibi pares.

4181 Secundo, paupertas seu incompetentia dotis, ob quam non possit extra cognatos inveniri conjugium.

Non obstante spe futurae successione ab intestato, aut legati, si non habeat mulier parentes divites, qui teneantur, & cogi possunt ad eam dotandam. Si mulier sit deformis, & hac de causa cum ea dote non possit nubere extra cognatos, censetur pauper; sed id debet exprimi.

4182 Tertio, grave periculum litis, aut inimicitiae.

4184 Quarto, etas feminae excedens: puta si annum 24. excedat, ne innaupta remaneat.

4183 Quinto, conservatio familiae illustri. Et in Ecclesia benemerata. Nobilitas est desumenda à patre, non tantum à matre.

4185 Sexto, *simor scandali, aut periculum infamie.*

4186 Septimo, *layca elemosyna.*

4187 Dispensatio, si in ea taceatur verum, aut exponatur falsum, dicitur subreptitia, seu obreptitia. Et est nulla, si taceatur verum, aut exponatur falsum circa causam finalem: non est nulla, si circa causam impulsivam. Causa finalis est illa, siue qua dispensatio non concederetur. Causa impulsiva est illa, sine qua concederetur dispensatio, sed non tam faciliter, aut prompte. Clericatus c. 137. n. 1. cum Tamb.

4188 Subreptitia est dispensatio, & inde nulla: Primum, si fuit expostum unum impedimentum pro alio, v. gr. gradus consanguinitatis pro gradu affinitatis, aut si sub dubio impedimentum certum.

4189 Secundo, si factus sit error in expressione Diacelsis. Clericatus *cit. num.* 21. cum Tamb. contra Dianam p. 8. tr. 3. ref. 64. & Mendo in *Epit. cit. n.* 13. qui opinionem affirmativam vocat certo probabilem.

4190 Valida tamen est, & potest ab Ordinario executioni mandari, 1. Si error fuit in nomine, aut cognomine; constat tamen de veritate corporum, seu personarum, 2. Si fuit in exponendo gradu proximior pro remotiori; secus, è contra: praxis tamen est in hoc secundo casu, ut litteræ remittantur Romam pro correctione. Clericatus, Tam. & Mendo *cit.*

4191 Si orator taceat repulsam antea super eadem supplicatione sibi datam, valet dispensatio. Clericatus c. 137. n. 2. cum Diana p. 8. tr. 3. ref. 54. Tamb. *cit.* & Sanchez.

4192 Et quamvis Tamb. *cit.* idem doceat, si data repulsâ à Superiore, fiat recursus ad inferiorem habentem facultatem dispensandi, absque eo quòd & repulsâ notificetur:

Id dico verum in casibus, in quibus infe-

rior habet à superiore concessam facultatem Ordinariam, seu delegatam dispensandi, ut est in votis, ex n. 1723. & 1962. in quibus casibus, in quibus inferior solum eam habet ex Episcopa, ni mirum ex rationabiliter sumpta voluntate superioris, hanc accusetur Episcopus in impedimento dispensandi non primam, juxta dicta n. 4230. & 4231.

4193 Qui post obtentam dispensationem ducendi Rosam consanguineam, petentem dispensationem pro ducenda alia consanguinea tenetur exponere primam dispensationem, hæc fiat inutilis ex sola mutatione uxoris si petentis, non tenetur verò, si per ipsam non steterit, sed prima dispensatio licet facta inutilis, in quantum Rosâ sit mortua, facta Religiosa, aut nolit. Clericatus c. 3. cum Diana p. 8. tr. 3. ref. 55.

4194 Qui dispensationem obtinuit in impedimento criminis ob atrocitatem, ut occidat secundam uxorem, ut dicitur tenetur exponere priorem dispensationem Clericatus *cit. n.* 4. cum Tamb. contra, quia difficilius conceditur gratia pro delicto, quam unico, bis, quam semel.

4195 Qui obtinuit dispensationem in voto simplici castitatis ad contrahendum mortuâ uxore petat dispensationem non tenetur primam dispensationem exponere; quia in hoc non adest delictum, & dispensatio est expleta. Clericatus cum Tamb. v. n.

4196 Qui simul plura impedimenta sustulit, ut illa simul exponat, & petat, & non seorsim dispensationem petat, ob rationem de n. 4194.

Quòd si unum sit occultum, alterum publicum, tunc potest, & debet ad publicum currere pro publico, redicito occulto occulto ad S. Pœnitentiariam, cui significare debet impedimentum publicum.

PRO FORO INTERNO

4200 **P**rima Clausula, quod executor ab ipso impetrante eligendus si *Confessarius Magister in Theologia, vel Doctor decretorum, ex approbato ab ordinario*, Non sufficit, si sit pure licentiatus: v. n. 261.

4201 Secunda, *Discretionarie committimus, quatenus si est ita*. Unde debet confessarius se informare de veritate causae expositae à solo penitente, cui est credendum, Quod si Confessarius aliunde sciat expositum esse falsum, non potest litteras exequi; quia secundum propriam scientiam debet exequi. Semper Sigillum Confessionis Custodiat.

4202 Tertia, *Injuncta ei gravi poenitentia salutari*. Poenitentia injungenda remittitur arbitrio, & prudentiae Confessarii, attentâ gravitate delicti, seu causae, & circumstantiis consideratis.

Si peccatum fuit in priori Confessione absolutum, & debita poenitentia satisfacta, quamvis non sit necessaria nova absolutio, & poenitentia congrui tamen, stante nova accusatione Sacramentali in litteris requisita, quod detur nova absolutio, & poenitentia; mittor tamen, attentâ priori, & ita est in praxi servandum. Clericatus c. 139. n. 10.

Si Poenitentia sit litteris praescripta, est ad litteram servanda.

4203 Quarta, *Dummodo impedimentum sit occultum* Quid sit occultum, fuscè habes à num. 3317. ad 3320. Et in tom. 2. n. 72.

4204 Boleum lib. 1. ar. 2. cap. 4. in appendice dispens. S. Poenit. habet; Et si aliquam impedimenta, v. gr. cognationis spiritualis, naturâ suâ sint publica, contrahantur in facie Ecclesiae; fieri tamen potest per accidens, ut sint occulta, v. gr. 1. Ob diuturnitatem temporis, ex quo sunt contracta, 2. Ob di-

stan-

stantiam loci à loco contractæ cognationis,
3. Per mortem eorum, qui fuerunt confes-
4. Per ignorantiam huius contractionis. J
Omninò tamen servandum est dictum in

n. 3419.

4205 Verricelli *er.* 3. qu. 51. nu. 8. excipit
causam, quo in litteris dicatur: *Dummodo im-*
pedimentum, seu delictum sit omninò occul-
tum. Et tunc vult, occultum dici, quòd pro-
bari non potest; adeò; si probari potest, non
possit dispensatio executioni mandari.

4206 Quinta: *Ut conjux ignara impedi-*
menti certioretur de nullitate prioris conse-
sis, sed ita cautè, ut laboris delictum nus-
quam delegatur. Vide n. 4244. & n. 4247.
Aliàs clausulas vide in n. 263.

PRO FORO EXTERNO

4207 **E**X Clericato c. 138. & Tambur.
cit. c. 12. Dispensatio matrimo-
nii est executioni danda ab eo, cui est à Papa
dedita: Non potest ab Episcopo, si est dice-
cta Vicario, & e converso.

4208 Vicarius, cessante officio, non po-
test dispensationem ab ipso inceptam expe-
dire, si commissio sit realis facta, nempe Vi-
cario, ut Vicario, sed tunc executio spectat
ad successorem: Potest tamen eam expedire,
si sit personalis, facta scilicet per nominatio-
nem personæ. Clericatus *cap.* 38. nu. 2. cum
Tamb. qui ait, personalem censeri, si dicatur:
Tibi Joanni Vicario: *v. n.* 4226.

4209 Vicarius Capituli sede vacante non
potest expedire dispensationes matrimonia-
les inexpeditas à Vicario Episcopali relictas.
Clericatus *cit.* cum Tamb. ex Canonistis; quia
Papa parùm illi fudit; inde solet pro dicec-
sanis Sedis Vacantis Episcopo viciniori com-
mittere.

4210 Tunc Episcopus vicinior, si ante ex-
peditionem Sedes fiat plena per adventum

novi Episcopi, potest litteras dispensationis
expedire, si executio sit incepta: Si tamen
sit integra, hoc est, si litteræ non sint præ-
sentate, non potest eas expedire, præter
Diocesanus debet novam commissio-
petere.

4211 Executor delegatus potest
committere examen testium, vel interro-
gationem, minimè ipsam actualem interro-
gationem; quia quoad hanc Papa expressit
dictum ipsius delegati.

4212 Informationes sumere potest
officialiter, aut extrajudicialiter, ad sui libitum
prudentiam.

4213 Valet dispensatio, si causa sit
licet probata per falsos testes: Non valet
in foro conscientie, si sit facta, sed apponitur
vera per falsos testes.

4214 Quamvis in litteris apponatur
hæc verba: *Propter has similes alias
rationabiliter animum nostrum movens*
executor non tenetur, præter causas
falsas, de aliis generalibus se informare,
tamquam conditio apponitur.

4215 Executor non potest aliquod
onus, aut præmium pro labore dispen-
sationis recipere ob clausulam, quæ in litteris
apponi: *Quod si presertim hæc motiva
muneris aut præmii, recipi ut, executionem
tionem latam incurras.* Et quæ in litteris
alii apud Tambur. & Diana p. 8. m. 1. m. 1.
dicant per dictam clausulam non
escaulenta, & poculenta non magis
eum hæc dentur non ad corruptionem
dicem, sed ad celeritatem expeditionis
prohiberi officiali aliquid accipere
re in expeditione, pro accessu ad
dos testes nolentes venire, pro copia
fuis post expeditionem. Clericatus
ab omni acceptione abstinendum.

4216 In dispensatione, quæ con-

intra pauperum, in qua scilicet non imponitur multa pecuniaria, sed poenitentia per opera prescripta; non potest executor poenitentiam, seu opera prescripta mutare, minuire, aut differre. Tamb. *cit. c. 13. §. 3.*

Et quamvis Clericatus *cap. 138. un. 11.* putatur, quod possit mutare ex gravissima necessitate causa; tutius tamen ait esse, tunc ad poenitentiam recurrere pro facultate minuendi, differendi, &c.

QUÆRES

4217 *Quid agere debeat executor, si per dispensationem comperiat se*

4218 *Quid executor tanquam delegatus non potest sanare errorem; Tam. *cit. §. 1. c. 10.* quia Delegatus postquam functus officio suo nihil potest.*

4219 *Quia tamen talis executor pro foro externo esse Ordinarius, cui incumbit providere in quantum potest, ne delicta patrentur, si errat in exequendo, debet matrimonium prohibere; & si reperiatur contractum, deinceps iuges separare, donec iterum à Pontifice dispensatio concedatur.*

4220 *Si erravit denegando dispensationem, pronuntiando eam invalidam, tunc nihil potest, sed tunc debent Oratores iterum recurrere ad Papam, seu Datariam, exposito tamen non enim potest ut delegatus, quia ut delegatus iam functus est officio suo, pronuntiatio dispensationis invalidam: *ut in nu. 4217.* nec ut Ordinarius; quia ut Ordinarius non habet auctoritatem exequendi dispensationem Pontificiam per errorem denegatam.*

4221 *Si autem est sermo de dispensatione concessa per Datariam, seu pro foro externo, qui tunc, data semel sententiâ, non admittit revisionem ad eandem causam.*

4222 *Loquendo autem de dispensatione concessa per S. Poenitentiarium pro foro interno, *Ex. Exam. Ecclesiast. Tom. 1.**

terno conscientia, potest error in denegando commissus à Confessario sanari; quia de natura fori interni conscientia est, ut Confessarius possit mutare consilium per meliorem considerationem, aut opinionem, & per rectius iudicium.

Hinc fit, ut si Confessarius legitime ab oratore electus aperiat litteras S. Poenitentiarie, & denegat dispensationem, putans, causam non verificari; postea, re maturius considerata, iudicet causam verificari, adhuc potest dispensare; quia opinio, vel error, alterius non debet obstare oratori.

Nec obstat, quod litteræ fuerint aperte, quia apertio illa fuit materialis, quæ non obstat valori; & confessario inungitur apertio formalis, videlicet eam facultate dispensandi. Ità Tamb. *cit. c. 13. §. 3.*

DE CESSATIONE DISPENSATIONIS.

4220 **D**ispensatio non cessat per cessationem causæ impulsivæ, bene verò per cessationem causæ finalis, seu principalis, causâ namque principalis dispensationis verificari debet. *v. n. 4186.*

Pro cuius rei claritate, quinque sunt distinguenda tempora, 1. Quando mittitur supplicatio ad Pontificem, 2. Quando ea lecta Pontifex annuit, 3. Quando executor dispensationem concedit, 4. Quando post dispensationem concessam matrimonium contrahitur, 5. Denique quando matrimonium est iam contractum. Hæc distinctione præmissa.

Conveniunt Doctores, non esse opus, ut causa verificetur primo tempore. Tamb. *lib. 8. tit. 2. §. 2. n. 4.* Bonac. & alii apud ipsum. Quantùm ad reliqua tria tempora.

4221 **D**ico, 1. Opus esse, ut causa verificetur secundo tempore, nimiram quando Pontifex annuit. Castrop. *tom. 1. tit. 3. disp. 4. p. 15. n. 2.* contra Tambur. *cit.* quia Pontifex

N n n

fex

fex supplicationibus annuit, si exposita sint vera: Quae opinio est probabilior, simul & unior, adeoque servanda, cum agatur de valore Sacramenti: v. a. num. 75. Et a. n. 3236. l. ad 3284.

4222 Dico 2. Si causa secundo tempore, quando Pontifex annuit, erat vera, tertio vero tempore, quando executor illam concedit, cessaverit esse vera, potestas dispensandi cessat, & si concedatur, est invalida. Est communis, & sequitur à fortiori, maximè ex verbis litterarum dispensationis, si est ita.

4223 Dico 3. Si causa secundo, & tertio tempore fuit vera, quarto autem tempore, quando post dispensationem ab executeore concessam, matrimonium contrahitur, cessaverit esse vera, cessat dispensatio, & dispensati tenentur sub nullitate à matrimonio contrahendo abstinere. Sanch. lib. 8. de matr. d. 30. n. 14. contra Tamb. ch. n. 9. Ratio est; quia tunc dispensatio cessante causa non cessat, quando est redacta ad actum irrevocabilem; dispensatio autem, quàmvis supponatur ab executeore concessa, non dicitur redacta ad actum irrevocabilem, nisi quando Matrimonium est jam actu contractum, minimè antequàm contrahatur; igitur si causa, quae secundo, & tertio tempore fuit vera, cessat ante quartum tempus, antequàm scilicet matrimonium contrahatur, dispensatio cessat; quoniam non est jam redacta ad actum irrevocabilem, sed facillime revocari potest.

Hinc si causa, ob quam fuit dispensatum, fuit paupertas mulieris; si mulier sive secundo tempore, quando Pontifex annuit, sive tertio tempore, quando fuit dispensatio ab executeore concessa, sive quarto tempore post talem dispensationem concessam, antequàm tamen actu matrimonium contraheret, evaserit dives, non potest matrimonium contrahere.

Non desunt tamen Doctores, Testes Busem. lib. 1. tr. 2. c. dub. 4. Diana. & alii apud ipsum, qui tenent, quòd quando agitur de re individua, & quae habet tractum successivum, sed consummatur unico actu, & est permanens, ut est contractus matrimonii, quòd dispensatio non cessat causa cesset post dispensationem ab executeore expeditam, antequàm pertractus tractus; hac moti ratione, quia dispensatio iam fuit expedita, & cum dispensatio sit ratio juris, per dispensationem iam factam tincta obligatio legis; obligatio autem semel extincta, non reviviscit, & quòd delictum est, non reproduci potest, Unde concluditur, quòd dispensatio non cessat causa cessante, quae post dispensationem ab executeore concessam, evasit dives, quoniam non acquiritur dotem, aut hereditatem, nisi post matrimonium, super quo fuit dispensatio facta contrahere. Sed hac ratio soluta non per rationem nostrae resolutionis.

4224 Dico 4. Si causa cesset, quando est Matrimonium contractum, non cessat dispensatio: est communis. Ratio est; quia Matrimonio jam contracto, dispensatio est redacta ad actum irrevocabilem, & si autem jam redacta ad actum irrevocabilem, cessante causa non cessat; adeoque causa cessante, Matrimonio jam contracto, dispensatio non cessat. Confirmatur; quia ex parte matrimonium fuit valide contractum, & causa (ut supponitur) non cessavit ante, sed post: Ex alia contractus matrimonium est individua, non habens tractum successivum, sed consummatur unico actu, & est permanens.

Eadem ratione, si post beneficium dispensationem obtentum cesset causa, pro qua fuit dispensatum, non cessat dispensatio beneficium.

Et quod habes, quod quando dispensatio est de re dividua, & que habet tractum successivum. si causa cesset post actum, super eo est dispensatio, cessat dispensatio in potestatem pro reliquis actibus: hinc qui est dispensatus ob dubiam in firmitatem ad carnes, vel in firmitate, tenetur à carnibus abstinere: Et qui ob dubiam oculorum infirmitatem, aut dubium capitis dolorem dispensatus ab onere recitandi horas caute recitante, tenetur ad alias; quia agitur de re dividua, habente tractum successivum; *de m. 455.*

4227 Dispensatio matrimonii, seu facultas dispensandi non cessat per mortem Pontificis, tam si res non est integra, sed incerta, *cap. Gratum, cap. Relatum de Offic. deleg. ubi si est integra, videlicet quatenus dispensatio non est incepta; quia dispensatio est potestatis, quae non expirat morte concedentis. In quibus regulis in pure duo tantum excipiuntur: scilicet in materia beneficii, & in rebus suis, in quibus re integra moriens delegatus non potest procedere, *cap. de Præbenda 6. & in locis cit. Clericorum, 150. n. 3.**

4228 Si delegatus moriatur, antequam dispensationem expediat; si gratia erat realis, non nulli videlicet non personæ, sed officio, *cap. Episcopo*, expediri potest à successore suo, si sit personalis: sed tunc, si actus dispensationis esset completus, & si non dedisset literas testimoniales, possent Oratores in foro conscientie dispensatione frui. *Glericatus cit. cum Tamb. de m. 4209.*

Denique non cessat dispensatio per non actum, v. gr. octo, aut decem annorum, si orator dixisset, se nolle eam uti, nec gratiam habere, sed ut cessaret, acquireretur, ut Oratores renunciarent

& renunciatio sit acceptata à Pontifice: *Glericatus cit. cum Tamb.*

SUMMUS PONTIFEX

4227 Dispensare potest in impedimentis iure solum Ecclesiastico dicentibus; etiam in voto solemnium castitatis, & Religionibus, ex gravissima causa. sic Alex. III. dispensavit cum Nicolao Justiniano Monacho ad nubendum, & Cælestinus dispensavit cum Constantia moniali professâ filia Rogerii Siciliae Regis, ut nuberet Henrico Sexto Regi. *v. num. 4252.*

EPISCOPUS

4228 Potest dispensare in impedimentis ex iure Canonico dicentibus, quatuor conditionibus concurrentibus, videlicet (Dummodo, 1. Matrimonium sit jam bona fide contractum, 2. Matrimonium sit publicum, & impedimentum occultum; & separatio sine magno scandalo, infamâ, aut damno fieri non valeat, 3. Pontifex adiri non possit, 4. Et periculum sit in mora.) *Fagnanus lib. 1. cap. Nimis, cit. de filiis Presbiter.* Hæc est communis sententia, cui adhareo.

Ratio primæ; quia si matrimonium sit cum scientia impedimenti contractum, dispensare non potest; nam sicut Papa ex Conc. Trident. *sess. 24. de refor. cap. 5.* excludit à spe dispensationis ab ipso obtinenda eos qui intra gradus prohibitos præsumserit scienter contra here, & maxime si consummate ausi fuerint; sic potiore iure prohibet Episcopis tunc dispensare.

Ratio secundæ; quia si matrimonium esset occultum, & impedimentum publicum, potius esset scandalum, si conjuges permanerent in copula fornicaria.

Ratio tertiæ, & quartæ; quia si casus pateretur dilationem, & posset fieri recursus ad

N n n n 2

Papam, cessaret necessitas recurrendi pro dispensatione ad Episcopum.

4229 Nec paupertas sufficit ad excusandum recursum ad papam; quia pro impetratione dispensationis non est necessarius accessus personalis Romam. Imò pro impedimenti occultis facilis est recursum (maximè in nostris Regionibus Romæ propinquis) ad S. Penitentiariam per publicum tabellarium, & ab ea obtinetur dispensatio gratis, etiam pro scriptura, pro qua re aptam instructionem habes, *nhm.* 157.

Item pro impedimentis publicis fit recursum ad Datariam, quæ legitimâ urgente causâ, etiam pauperibus accedere non valentibus dispensare solet per litteras.

4230 Ratio, quâ præmissis concurrentibus conditionibus possit Episcopus dispensare fundatur primò in consuetudine, quam habent Episcopi super iis dispensandi; consuetudo enim dat jurisdictionem, *ex cap. cum contingat de foro compet. c. Romana de sent. exco. in 6. Et. N. litigantes de Officio ordinarij, Et. Dudum, s. licet de electione v. an. 32. 14. ad 3281.*

Secundò in Episcopis, quâ prudenter præsumitur de benignitate Summi Pontificis, quòd non velit dispensationem sibi reservare in casu tantæ necessitatis, & cum tanto animarum periculo.

4231 Refert Fagnanus *cir. sententiam Basilii Pontii de matr. lib. 8. c. 13. n. 6.* quam plures moderni sequuntur, quòd possit Episcopus in matrimonio etiam contrahendo dispensare in articulo mortis ad legitimandam prolem, etiam si impedimentum sit publicum.

4232 At ritè eam rejicit; quia commodum privatum proles, & mulieris, non est causa sufficiens, &urgens, ut inferior dispensare possit in impedimentis Summo Pontifici per Canones Concilii generalis reservatis, max-

imè ante matrimonium contrahendum.

4233 Si autem princeps boni sibi matrimonium contraxisset in gradu prohibito, aut alio impedimento jure Canonico, & alter conjugum confectus in periculo mortis; ac insuper, nihil suscepta per subsequens matrimonium legitimeretur, infidelis, aut titulus Regno succederet; tunc (ait Fagnanus) possit Episcopus in impedimento dispensare, & matrimonium validare, ne saltem periclitaretur.

4234 Tunc igitur potest Episcopus dispensare, quoties magna urget causa, & voluntas instantia adsunt ut prudenter præsumatur, torem Canonis de casu illo non cogitasse, si cogitasset in prohibitione competeret, noluisse; tunc enim locum habet Episcopus, quia non debet præsumi, condicere Canonis fuisse crudeliter, *cap. 3. de Pœnitentijs de Regal. cap. Si quis velle, Et in cap. de Monasterium de statu Monachorum n. 1. Quid enim si tota Christianitas, vel aliqua pars ejus esset in periculo.*

4235 Quapropter Cardenas *de for. 8. ars. 13. q. 1.* subdit, hanc sententiam moraliter certam, utpotè ortam ex præmissis certis, quòd consuetudo det jurisdictionem, & quòd Episcopi confecti habeant in recensitis casibus dispensandi.

4236 Idem tamen tenent, non in impedimento occulto, sed etiam in publico, & pro foro externo, tam, post contrahendum matrimonium, quam ante, in casu urgentissima necessitatis; in periculo mortis, & periculum sit in mora; Tancredi *de matr. dis. 24. q. 9.* Tancredi *to. 4. ar. pag. 202.* Casum adducunt de Titio, qui quam contraxit sponsalia cum Betta,

contrahendo cum illa, in super factus est illi affinis, eo
 que habuit rem cum ejus sorore; deinde con-
 trahens in proximo, & vero periculo mortis
 cogitur ad matrimonium contrahendum
 cum Betra, ut si refarciatur honor puellæ, &
 potest forte suscipere legitimitur, vel ut sic
 peres discordiæ sedentur.

427 Idem docent in similibus casibus,
 quibus ex mora nubendi imminet peri-
 culum manifestationis delicti, & inde simul
 dare, ne salu-

est Episcopus
 Generalis
 causa, & rati-
 et præsumit
 lo non cogit
 one compre-
 am habet
 condicere
 de Palsall
 e, & in cap
 nathoran
 anant, vel
 ericulo:
 ardenas
 anc sentent
 e ortam et
 isueto de
 opi consue
 bus dispen-
 ment, non
 ed etiam in
 an, post
 te, in casu
 ; in pericu-
 mora; Tam-
 sed obser-
 redi 20. 4. 11
 de Ticio,
 cum Betra

per diligentias vinci, posse Episcopum decla-
 rare, quod non sit opus dispensatione, tenet
 Clericatus cap. 135. nu. 9. cum Tamb. &
 aliis; quia præsumptio stat pro libertate. Non
 potest autem dispensare, si dubium sit de ju-
 stitia causæ dispensandi; quia tunc præsum-
 ptio stat pro impedimento, quod supponitur
 certum: v. a. n. 4. 295. ad 4298.

Q U Æ R E S.

4279 Petrus est in secundo gradu consan-
 guinitatis conjunctus cum Rosa, quam de flor a-
 vir: Urges periculum vite utriusq; ne matri-
 monio copulentur, & honor puellæ matrimonio
 recuperandus: Petrus est graviter infirmus, ut
 non possit Romam accedere: Insuper dicitis ex-
 positus moti vis petita fuit per litteras dispen-
 satio à Summo Pontifice, quæ eam denegavit,
 quatenus sunt persona infima conditionis, &
 periculo vite utriusq; occurri potest auctorita-
 te Principis, cujus sunt Palsall, qui est facti
 consensus. An his suppositis possit Episcopus dis-
 pensare?

R Esp. Non posse. Non quidem ex consue-
 tudine; quia hæc est solum quoad ma-
 trimonium contractum, non contrahendum;
 & in impedimento occulto, non publico; nisi
 in casu publicæ, non private necessitatis, cui
 non potest aliter provideri.

Nec dicas, consuetudinem extendi ad con-
 trahendum per paritatem rationis, 1. Quia
 consuetudo inducitur ex actibus frequentatis,
 & præxi, minimè ex sola paritate rationis,
 2. Quia fallum est, quod sit par ratio; nam
 licet matrimonium eum impedimento con-
 tractum sit invalidum, & inde post dispen-
 sationem contrahendum; urgentiores tamen
 militant causæ ad dispensandum post matri-
 monium, licet invalidè contractum; quo-
 niam supponitur cohabitatio conjugum, &
 dubium proli, &c. & major difficultas ad eos
 separandos.



4240 Nec ex Epikeja; quia Epikeja est fundata in praesumptione rationabili de benignitate Summi Pontificis, quae non potest in casu praesumi, cum constat de expressa voluntate contraria, etiam circumstantiis omnibus expressis.

Tum quia talis Epikeja in casu non habet locum; quia agitur de necessitate privata duorum plebejorum; minimè de publica: nec solum in casu de articulo mortis, de quo solum loquitur Pontius, qui affirmativam sententiam tenet.

Item; quia periculo dicto privato potest occurrere per auctoritatem Principis, qui mulierem in tuto loco conservet, & cognatos terreat, &c.

4241 Insuper Epikeja non habet locum; quia illi resistit Tcid. *sess. 24. cap. 5. de refor.* quod vult, ut [in secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.] Relistunt etiam Sacri Canones, Concilia Generalia, quae cum sint edita quo ad bonum publicum, non est in eis dispensandum ob bonum privatum.

COMMISSARIUS BULLAE CRUCIATAE.

4242 EX facultate à Summo Pontifice ipsi concessa potest in foro conscientiae duntaxat dispensare in impedimento affinitatis contracto ante matrimonium, dummodo sit occultum, & alter conjugum bonae fide, & ignarus impedimenti contraxerit; & quod de nullitate prioris consensûs prius certificati, tacitèque (si videbitur ad evitanda scandala) causa nullitatis, matrimonium inter se, etiam secreta, de novo contrahere possint, prolemque susceptam, & suscipiendam exinde legitimam decernendo. Haec Bolla.

4243 Pro qua dispensatione danda est aliqua elemosyna in subsidium Cruciatæ, juxta

qualitatem personæ. Tamb. *lib. 8. de matr. 2. cap. 5. qui n. 1. 5. refert praxim D. Frac.* Salerno Commissarii Sede vacante, qui dispensationem cuidam pauperi concessit, in onere dandi tarenos sex, qui sum. *lib. 8. de matr. 2. cap. 5. qui n. 1. 5. refert praxim D. Frac.* quod potuisset minus, si dispensandus prior fuisset.

4244 Et quia dispensatio concessa in foro conscientiae tantum; sequitur quod postea impedimentum publicæ, tendenda est à Pontifice dispensationi ratio, & interim pro foro externo sunt conjuges separandi; quod est servandum, quod est in quolibet alio impedimento occulto in foro conscientiae dispensatum, si postea mulgetur. Eo autem tempore publicæ conjuges rem habeant, non peccant peccato fornicationis, quia sunt vere conjugii peccato scandali, si adit.

Denique potest Commissarius Cruciatæ dispensare ad petendum debitum: *cap. 4302.*

CAPUT VII.

De Matrimonio invalido revalidando.

4245 SI Matrimonium fuit invalidum defectu consensûs, vel rationis, si defectus fuit ex una tantum parte à insciâ, sufficit; quod illa tantum conjugum renoveat signis externis, absque conjugii insciâ manifestetur, ad matrimonium revalidandum; quia consensûs non solum habitualiter, sed etiam in actu & virtute permanet, quoniam usus matrimonii exercet virtute illius consensûs præstiti, & non jam (ut supponitur) in actu. Tamb. *lib. 8. de matr. ar. 4. cap. 5. ex D. Thoma, & aliis quampluribus* ipsam.